

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4., II. EM.
Minden pénz a lelkeszi hivatal címére küldendő,

Felelős szerkesztő:
JÓZAN MIKLÓS
Munkatársak:
Perczelné Kozma Flóra
dr. Csiki Gábor

Megjelenik havonként.
Előfizetési ára:
Egy évre 2 aranykorona.

Torda: 1568. **HATÁRKÖVEK** Pozsony: 1848.
az unitárius egyház történetében. Ezekben a helyeken mondotta ki az országgyűlés előbb Erdélyre, azután egész Magyarországra nézve, hogy az unitárius vallás bevett vallás (recepta religio).

Farsang.

„Jóllehet édes e világ, és jó a mi szemeinkkel néz-
nünk a napot: — — — mindazáltal valami lészen,
mi d hiábalóság.” Pred. XI. 7 8.

A bölcs hiába hunyja le a szemét: azért mégis lát. Hiába dugja be a fülét: azért mégis hall. Lelki szemeivel látja maga előtt elvonulni sorjában a mult eseményeit. Mindazt, ami fájdalmas, mindazt, ami fölemelő. Lelkében megcsendül az Urnak szava s egy új világot teremt általa. A teremtés azért van, hogy ő annak magyarázója, Isten akaratának kijelentője legyen. Nem is nyugszik, amíg mindennek végére nem járt, amíg önmagát is föl nem fedezte, meg nem magyarázta. Ekközben a váltakozó érzések egész skálája rezg át a lelkén. Mások helyett is gondolkozik, mások helyett is töpreng a maga módja szerint. Az élet apró örömei feléje is hivatogatólag intenek, mintha mondanák: jer, élj, örülj, vigadj, pajzán jó kedvre derit a dal, a bor, a zene, tánc s a szerelem . . .

Jer, kostold meg, mily „édes e világ”; jer, amig nem késő! A röpke percek úgy is eisuhannak, úgy is tovatűnnek, míg bú-gond barázdái szántják homlokod. Inkább örülj! Lám, a világ vigad. A világ megunta a szomorkodást. Ha ezer oka is volna arra, hogy sirjon-keseregjen sívár pusztaságán, pengeti a hárfát, veri a cimbalmot, cifrázza a csárdást, járja a bolondját és torka szakadtából ordít, hogy meg ne hallja az utolsó ítélet döböntő jajszavát, a koporsóra hulló göröngy tompa dübörgését. A pazar fényben uszó, csillogó báltermekben az éjszaka nappallá változik, mert „jó a mi szemeinkkel néznünk a napot”. . . . Csakhogy festett nap az, amelynek lángja perzsel, de nem melegít. Kápráztatóan szikrázó szíporoka csupán, amelynek még hamuja sincsen. Hire sincs, nyoma sincs. Mire az igazi nap sugárkévéinek színpompája beragyogná a keleti égboltozatot, volt . . . nincs . . . álom . . . eltűnt . . . Semmi. Vagy amint a bölcs mondja: „hiábalóság”.

A bölcs hallja mindezt. A bölcs látja mindezt. És megemlékezik a „setétségnek napjairól”, amelyek kilopták a tavaszt az ifjú nemzedék szívéből. Nem neheztel már, ha körülötte vidáman csengő kacagás szór szerte széjjel harangvirágokat; hiszen az ő szívében is ott illatozik még az el nem pazarolt ifjúság tavaszi lehelle. Hiszen az ő fülében is ott zeng még egy el nem sírt nóta utolsó akkordja, telve boldogító, édes reménységgel. S ha mindjárt „hiábalóság” lenne is az, amit az óra nyújt, ő maga is belevegyül a fel és alá hullámzó sokaság forgatagába. Színes beszéd buborékán tarka jókedv játszik. Ez a pohár rendre jár: éljen a barátság! S amint a libegő lángok kisérteties fénye mellett, idegen párok egymáshoz simulva, lejtik az idegen táncot, — lelkében fölviharzik a múlt, amely meg tudta becsülni a magát s még a pogány farsangi bacchanaliák között sem imádott — idegen isteneket.

Oh, én boldogtalan bölcs! . . . Vanitatum vanitas! . . .

Szerkesztő.

Három könyv.

(Jon Ruysbroek, 1293—1381.)

Lefekvés előtt minden este vedd elő három könyvedet! Bárhova menedesz, ezt a jó szokást el ne hagyd! Az első könyv ócska, molyette, szakadozott; benne sötét lapokon sötét betűk. A második könyv szép, tiszta fehér, elejétől végig vörös tintával beírva. A harmadikban már megszűröl, csak úgy csillog a sok-sok aranybetű.

Jó lesz, ha mindjárt az ócska könyvben kezdesz lapozgatni, Vagyis gondold a saját életedre, amely tele van emberi gyarlósággal, bűn és bánat sötét betűivel. Gondold sokrendbeli botlásaidra! Gondold meg, mily lagymatag valál nem egyszer szavaidban és tetteidben. Vágyban és gondolatban mennyit vétkezel! Süsd le szemeidet és melled verve, mondjad a publikánussal: „Uram bocsáss meg nekem, bűnösnek!” — És az Ur eloszlatja minden te féltelmedet és aggodalmadat s megáld tégedet a szent hit és jó reménység mennyei ajándékával.

S most, az ócska könyvet félretéve, vedd elő azt a szépet, azt a tiszta fehérét lelked kincstárából! Ime, ez a te Krisztusodnak mocsoktalan, szent élete. Olyan tiszta, olyan fehér, mint a gyermek álma. S benne a vörös betűk végtelen sora mind az ő töviskoronáját, az ő vérző sebeit mutatja eszedbe. Ezek a vörös betűk az ő halhatatlan, nagy szerelméről beszélnek: Olvasd e könyvben a saját sorsodat és áldjad érte az isteni Gondviselést, hogy megnyitja benne számodra is a mennyország kapuit s ott néked üdvösséget ad.

Végül, tekints körül és emeld föl szemeidet a magasságok felé! Onnan tündökölnék tereád a harmadik könyv aranybetűi. Onnan árad szegényes pítvarodba az örökélet dicsősége. Ez az igazi fény. Ez az igazi ragyogás. Ehhez képest minden földi hiú csillogás csak olyan, mint fényes délben a fáklya szíporkája.

P. b.

Jókai és „Egy az Isten“.

Irta és az Uri Kaszinó kultúrestélyén Pápán, 1925. január 17-én elmondotta József Miklós

Nemzetünknek mostani alázott sorsában előszeretettel fordulunk a múlt felé. Ott látjuk mindazt a témérdek gyászt és veszteséget, mindazt a dicsőséget és hősiesség kiválóságot, amely könnyel és mosollyal, vassal és vérrel van megörökítve a történelem lapjain. Ezer évnek minden öröme és minden bánata újra éléd és ott zeng, ott sir, ott kesereg a regösök kobzán és a költő lantján. Szent királyok ősi öröksége fényt vet a késő unokákra. Hősök és hadvezérek kardja elismerést és tiszteletet szerez a magyar névnek. Törvényadók és bírák alapozzák meg a tekintély elvét a nagy nemzeti társadalomban. S az édes honi nyelv zenéje, ize és zamata, ott forr, ott hódít, ott tökéletesedik az írott művekben, amelyek nemzedékről nemzedékre kincsei maradnak a magyar léleknek. A feltörekvő gondolat, amely az egyik

korban még küzködik a nyers kifejezéssel s alig találja a betűket, hogy azoknak symboluma mögé rejtőzve adhasson életjelt magáról, a következő generációban már eszmei magaslatra emelkedik s egy oly világot tár elénk, amelyet eddig csak a képzelet merész röptű sasszárnya tudott megközelíteni. Az elfojtott érzés, amely ott szorongott az elnyomottak csüggedő szívében, aggódva és félve, nehogy még álmában is kibeszélje azt, ami fáj neki és fáj a népek millióinak, utat tör magának a színjáték, az allegória, a mese, a vers színes köntösében s eleven életet, hitet, reménységet nyújt azoknak, akik már alig alig mertek bizni az időnek jobbra fordulását, egy szebb és jobb jövőben.

És a megbántott lelkiismeret, amely tudja jól, hogy méltatlanul kell hordoznia a meg nem érdemelt gyalázatot, feljajdul és orvoslást keres a maga számára az igazságos Istennél, aki nem nézheti, hogy ezen a földön az ármány és a cselszövés — ha pillanatnyira is — diadalmaskodhassék.

Mindezeknek a költő ad örök időkre szóló s éppen ezért mindenki által könnyen megérthető kifejezést. Nem sokat válogatja a szavakat, mert hiszen ő egybeolvad a korszakkal, amelyet leír, szerepet cserél a hőssel, akit jellemez s bárminő nehéz helyzetbe kerüljön is az ihlet, a teremtő erő sohasem hagyja el; mert hiszen ő az egyetemes emberi értelem szálaiból bogozza és az egyetemes emberi szívből vezeti le az események fonálát. Átengedi magát az isteni sugallatnak s miközben átéli újra letűnt nemzedékek viselt dolgait, átérzi és megörökíti porladó szívek hallhatatlan szerelmét, ez a világ őneki csak háttér, amelyből az élet eleven erejével és elszántságával domborodik ki a múlt s mindaz, ami abban dicső és méltó arra, hogy a maga valóságában, avagy idealizált fenségben megörökíttessék.

Igy lesz a költő az igazság lámpása. Bevilágít az élet rejtett titkaiba. Bevilágít a nemzet zivataros századaiba. Bár soha sem lehet a szürke „Hétköznapiok“ fizetett krónikása, a való lélettől még se távozzhatik el. Eleven kapcsolatban kell neki lennie a mával, ha azt akarja, hogy műve lekösse, sőt magával ragadja az olvasó közönséget. Nem írhat csupa angyalokról, tündérszigetéről, az alvilág szörnyeiről, vagy a jövő fantasztikus álmokképeiről; mert bármennyire szórakoztatna is bennünket efajta játékaival a szabadjára eresztett, csapongó képzeletnek, eltévesztené a hatását éppen ott, ahol arra legnagyobb szükségünk van: az okulás, az elmélyedés, a jellemképzés terén. Itt vele senki sem versenyezhet. Az ő ragyogó tolla vázol, egy-két vonással megörökít, oda lehell mintegy, az emberi életnek és világnak kifeszített vásznára helyzeteket és alakokat, képeket és küzdelmeket, összeütközést és kifejlést, baráti hűséget és szerelmi áradozást, angyali jóságot és ördögi motivumokat, rejtett szándékot és nyílt sisakkal való harcot, felbujtott néptömegek forradalmi lázát, a diadal és bukás szertelen következményeit, a tudás ridegségét, a művészet simaságát, a hit

bensőségét és alakoskodását, a fajok eszeveszett bonyodalmaikat s aztat a véres tusákat, amelyekből egy új világ születendik a mi számunkra. Ki ne foglalkoznék szívesen vele, igazi lélek szerint való örömmel. Hiszen az ő munkája, az ő szentkönyve nekünk egy újabb evangélium, egy új kijelentés a modern kor fiai és leányai számára!!!

A mi költőnk ma este: *Jókai*. Ismerjük őt gyermek és ifjkorunk rajongó olvasmányából, amikor hiába szólított az édes anyánk, az ebéd ingerénél sokkal erősebb volt a mese, a történet, a valóság, az élet, amely ott tükröződött az egyszerű lapokon, ott játszódtott le a mi szemünk előtt. A szép ellenállhatatlanul ragadott magával, a maga fenséges birodalmába; a jó mindvégig lekötötte emberi érdeklődésünket; az igaz pedig a buvárkodás ösztöne mellé oda állította a maga isteni sugallatát, hogy vágy és akarat egy közös célban találkozzanak. Szép, jó és igaz hármassága adja meg valamely költői műnek értékét, az biztosíthatja annak maradandóságát.

Ki hitte volna még 1841—42-ben, amikor Jókai, mint gyermek-ifjú, Pápán járt az iskolába, hogy a „*képző társaságban*” tartott szárnypróbálgatásai után, Kecskeméten megerősödve, Komáromban az aranyfölddel érintkezve és izmosodva s Pesten az írói és nemzeti mozgalmakba belesodródva, olyan tüneményes pályát fog megfutni, mint aminőnek azt ez a Centennáris ünnepség is országszerte igazolja! Nem a véletlen dolga talán, hogy ugyanakkor itt járt egy másik bolygó csillag is, akinek a nevét lánglelkű költeményei révén jól ismerik az egész művelt világban. Petőfi és Jókai: két ellentétes karakter. Az egyik különködő, szilaj, amint maga is mondja: „*a korlátatlan természet vadvirága*”; a másik: gyöngéd, elmélyedő, Mikszáth szerint: „*a világ egyik legszelldebb költője*”. Petőfi az egyszerű nép fia, annak nyelvén zeng, annak fordulatait és hasonlatait, egészséges humorát viszi bele mindenbe, amit ír s az igazi népfenségnek szerez diadalt és soha el nem múló dicsőséget csatadalaiival és bölcselmi költeményeivel, amelyekben a haza és emberszeretet égi tisztaságban tündököl. *Jókai* a nemesi törzs sarjadéka, önként eldobja magától az előnevet és az „y”-t, amikor mint a szabadság ünnepe szónoka nemes versenyre kelt a márciusi ifjakkal a nemzet igazainak s kivált a sajtószabadságnak kiküzdésében. Ő is a népből s az anyaföldből merít erőt; de csak azért, hogy azután ezt a népet is magához emelje s annak verseiből és anekdotáiból, dalaiból és hagyományából szője műveiben mindnyájunk igaz, lelki gyönyörűségére a keleti képzelet gazdag szőnyegét s a Hazát, mint mindnyájunknak édes anyját, özvegyi bánatában is az új élet, a feltámadás reménységével rajongja körül. Az a száz, meg száz könyv, amely ragyogó fantáziájából született, mind a „magyar géniusz erejét, báját hirdeti”. Ha a jó sors úgy akarja, talán festőművész is lehetett vala, mint ahogy Petőfi a világot jelentő deszkákon szeretett volna magának hírt és dicsőséget szerezni. De az ő szélső muzsája mégis a magyar szép próza, az

elbeszélés, a regény, a vers, a dráma felé hajlított örökifjú szívét s ennek köszönhetjük a kezünk alatti nevezetes regényt is, amely Jókai összes műveinek sorozatában „*Egy az Isten*” címen szerepel.

Ezt a regényt Jókai 1876-ban írta, amikor már írói hírnevének tetőpontján állott s nemzete sorsában is jelentékeny részt vett, mint országgyűlési képviselő. A nemzeti kiadásban a regény két kötetből áll. Az I-nek a színhelye Róma, a II-nak Torockó. És itt fel kell tennem, hogy Jókainak ezt a bűvöletes szépségű regényét a jelenlevők közül mindenki olvasta. Ezért nem követem pontról-pontra az események fonalát; csak ott állapodunk meg egyidőre, ahol azt az eszméi tartalom kidomborítása, a lelki tényezők egybeállítása és együttes szemlélete megkivánja. Aki tehát ma velem együtt járja be az örök várost és az én imádott Torockómat, az ne várjon tőlem rövid történetet dióhéjban, mert akkor csalódnai fog. Én a legjobb esetben csak általános és különös vonásokból összeillesztett jellemképet adhatok.

Hol is kezdjem?

Leghelyesebb lesz talán, ha magán a szerzőn kezdem. Mi vitte rá Jókait arra, hogy ezt a regényt megírja? Ezt egykor személyes látogatásunk alkalmával is megkérdeztem tőle. S abból, amit mondott, kivettem, hogy dogmai tekintetek semmiesetre sem. Hiszen az ő nyilatkozata szerint: „*minden hit jó, csak megtartásotok, legyen mindenki tisztelettel a másé iránt s legyen szívében szeretet, mely nélkül a hit meghalt állat*”. Sokkal inkább érdekelte őt, mint regényíró az irányzat, amely az igazi kereszténységet nem tudja összeegyeztetni a bosszúállással, az erőszakkal, a vérontással. Ennek az ideálnak a megtestesítésére keresie és találta meg az igazi hőst Adorján Manassében, akinek a nevét ősi szokás szerint még az Ótestamentumból vették, de akinek az egyénisége, a szelleme már az Újtestamentum levegőjéből táplálkozik s nem nélkülözi az emberi gyengéi mellett a krisztusi vonásokat. Így mutatkozik be Manassé mindjárt a római utban Cagliari hercegnőnek (Blanka): „*Ahonnán én jövök, ott az emberek nem állanak bosszút... Ahonnán én jövök, ott az emberek csak egyszer szeretnek*... Ez a két jelige a kulcsa különben az egész könyvnek. És mind a kettő arra a felsőbb-séges szerelemre vonatkozik, amellyel Manassé és Blanka mintegy az első látástól kezdve egymáshoz közelednek s amellyel Manasse testvére, Anna, az ő holdsziget hazájában, ott a Székelykő lábánál ragaszkodik a család fogadott fiához: *Vajdár* Benjaminhoz, aki a nagyvilág káprázatától elbódítva, csél-csap kalandokra vágyakozva, rútul megcsalja és a faképnél hagyja az ő tisztalelkű jegyesét. *Vajdár* jellemzésére ezt olvastuk: „*Nem, lelkiismeret ő nála nincsen. Ha valami célt elakar érni, nem válogat az eszközökben: nem bánja, ha annak, ami neki élvezet, mások keserve lesz is az ára. Ez nem ismer fájdalmat, nem ismer szegényt*”. Ilyen jellemtelen világgíval kell szembe-

szállania Blankának, aki mint Cagliari herceg válófélben levő neje siet az örök városba, hogy ott az ő tapasztalatlan gyermekéjét elválassa a javakorbéli élvsovár hercegtől, aki őt a kolostorból egyenesen az oltárhoz vezette s rövid egy év leforgása alatt megint majdnem a kolostorba juttatá.

Ennek a hercegnek palotája van Bécsben és Rómában, uradalmi Magyarországon. Pénze van bőven, hogy kényelméről és különleges vágyairól gondoskodják. Állandó barátnője: Caldariva marquisnő, Vajdával, mint magántitkárral együtt mindenütt nyomában van Blankának, hogy ennek lépéseit a római Curiaival keresztezzék és elgáncsolják. Minden rokonszenvünk a fiatal teremtés mellett van, akit a sors szeszélye ilyen korán 19 éves korában, oda dobott a bűnös világ szenvedélyeinek martatékul. Örvendünk, hogy nincs magárahagyatva ebben az áldatlan perben, mert Zimándy ügyvéd, mint jogi tanácsadó és özv. Dormándyné, mint barátnő, az ügyet látszólag magukévá teszik. De ők mégis csak mellékalakok. A fő személy, aki az első véletlen találkozás óta oldala mellett áll, hogy a nagyheti ájtatosságok látogatásában — protestáns létére — segítségére legyen, a kihallgatást kieszközölje, a Curia döntését megsürgesse s az akkori forradalmi zürzavarban megvédelmezze a csőcselék gorombaságaitól s a Colossaeum árnyékában gondoskodják a menekülésnek egyetlen kínálkozó eszközéről — az ő jó szelleme, Adorján Manasse volt. Ennek a férfiúnak karakterén megtört minden kíséreltet, amellyel akár őt, akár az ő pártfogoltját, későbbi „jó barátnőjét“ tévutra vezetni, vagy megrontani igyekeztek. Annyira előrelátó volt, hogy az ő házigazdájával Scalcagnati mesterrel, alkalmas cipőt is csináltatott az ő védenca számára, a Colossaeumi találkozáson ott maradt női lábnyomok után; hogyha egyszer majd csakugyan menteni kell, ami még menthető, a fiatal életet és az ébredő szívet, amelyet a római Curia ítélete a Cagliari palotában örökös fogságra kárhoztatott — a bizonytalan, hosszú útra legyen mit felvennie. Mert ki tudja? A szeliden ringató tenger hullámaint elhagyva, mi vár rájuk a sivár karszton, az erdők rengetegén s a végtelen homoksivatagon, holott az út jó részét alighanem gyalog kell megtenniök, hogy kíváncsi szemek elől eltítkolják származásukat, mignem valahol messze a világ előtt is bevallhatják és beigazosíthatják, hogy őket az Uristen egymásnak teremtette.

S amikor ez csakugyan bekövetkezik, Blanka tiszta helyzetet teremt. Levelet küld a hercegnek, melyben lemond címéről, rangjáról s a néki kikötött évi járadékokról; lemond az egész világról, csak hogy megnyerhesse és biztonságban elérje az ő kis világukat, amelyről Manassé már eddig is oly sok szépet mondott. Mondott szóval s még többet mondott azzal az egyenes jellemmel, amelyben egész lényé kidomborodott.

Mesteri kéz rajzolja le számunkra azokat a jeleneteket, úti kalandokat és élményeket, amelyek között a Kolozsvár-fenesi útvonalon, a Tordaha-

sadékon keresztül, eljutnak az Aranyos mellé, ahol a rokonság az érkezőket ünnepi fogadtatásban részesíti. Életük nem egyszer veszélyben forog, de a jó Isten végtelen irgalma s az emberek szeretete, a saját találékonyságuk és bátorságuk révén is, mindig kimentik őket. A barlangban is úgy érzik magukat, mintha már a házi tűzhelynél lennének. S ebben nagy része van Áron testvérnek is, aki az ő természetes eszejárásával a legváltásosabb helyzetben is tudja, mit kell tenniök s az ő szeme fényéről már előre gondoskodik, hogy semmiben hiányt ne szenvedjen.

A Monasterián még az éj folyamán megkötött békeszövetség után az oláh tábor hazaszéled, Manassé testvérei, akik túszok voltak, kiszabadulnak s ő maga Blanka oldalán siet haza, haza, ahol az ő szerettei ismét bajban vannak. Megpróbálja — lám, most is sikerült! —, hogy az Isten békéje jobb a fegyveres békénél, százszorta jobb az öldöklő harcnál, mert „a bosszuállás istenek bűne és állatok erénye“ . . .

Amint közelednek az erdős-völgyes tájékon Toroczkó felé, egy fordulónál szemeik elé tárul a fenséges látvány, a Székelykő, a maga csupasz sziklahomlokával. Nemsokára előbukkan a kis bányaváros is fehérre meszelt kőházaival, a piac közepén a többszázéves unitárius templommal, melynek tornyában még a harang is azt kondítja ki, hogy „Egy az Isten“. Manasse túlboldog, hogy ezt megérte s jóleső érzéssel mondja szíve választottjának: „Ez a mi otthonunk“. Blanka odasimul hozzá. Mintha mondaná: „Ez volt egész életemnek ábrándja mindig. Ilyennek képzeltem a paradicsomot. Elzárva, elrejtve a világból: ez az igazi boldogság, amely nem beszéltet magáról“ . . .

Az Adorján-ház a kis bányavárosnak legszebb háza. Kisebb faluban kastélynak is beillenek. Ott lakik firől-fira patriarchalis egyszerűségben, testvéri szent közösségben, az egész Család . . . „Ebben a nagy köztársaságban, amelyben senki se volt elnök, egy törvény volt csak: a szeretet. Az volt az alkotmány, a bíró, az volt a király. Az osztotta föl a munkát és a jövedelmet“. Ide hozta hát Manasse az ő Blankáját, hogy bemutassa őt az egybegyűlt rokonságnak, a városka népének, a meghívott úri vendégeknek akik között első helyen állt a lelkész, a történet idején Sárdi tiszteletes uram, a Jókai látogatása idején pedig Koronka Antal esperes, akiről említi az író a költői virágokat és a bibliai forgácsokat, amelyekkel felköszöntőjét felékesítette. Ez az ismerkedési estély egyúttal az oláhokkal kötött béke lakomája is. Csak ne akadjon valaki a saját vértük közül, aki azt megszegi s kész ezt a csendes szigetet újból láng- és vértengerbe borítani. Egy a saját vértük közül? Az nem lehet más, csak a nagy intrikus, Vajdár Benjamin, akinek minden eszköz jó, ha azáltal kitűzött pokoli céljait elérheti.

Alig tartották meg az esküvőt illő formák között az egyistentvallók egyszerű, fehérre meszelt ódon templomában, ez az alakoskodó máris ott leselkedik körülöttük álruhában, mint oláh tribuns s a hangzatos „Diurbann“ nevet, Decebál dák

király melléknevét vevén föl, könnyen talál jog-címet arra, hogy a havasi mőcokat fellázítsa a békés munkában edzett toroczkói nép ellen, akiknek a vas át kenyeret. De terve aligha fog sikerülni, mert „ez a vas benne van itt a légben, a vízben, a növényben és az emberek szívében és lelkében”. Ez dacolni fog a hitszegéssel és a gyűlölettel s újból a béke művét fogja állandósítani ebben a kiseded körben, amely a maga szent magányát, sérthetlenségét lakói tisztaságának, munkaszeretetének, becsületének és istenféleimének köszöni. Vajdárt, mint salakot, kidobta már egyszer magából ez a völgykatlan, ahol a nap kétszer kél föl, most is kidobja és futni hagyja, bár megsemmisíthetné, de Manassé — a béke barátja — megkegyelmez neki, nehogy méltó büntetésével fájdalmat okozzon Annának, az ő ikertestvérének, aki azt a szörnyeteget még most is szereti s örökzölddel bevont képe előtt imádkozva, még mindig hazavárja. Eközben elhallgatnak a fegyverek. A magyar nemzetre Világos után éjnek-éjszakája borúl. De a törődéshez szokott férfiak künn a mezőn újból munkához fognak, téli idővel pedig lebecsátkoznak a bánya üregébe, hogy maguknak és az özvegyi sorsra jutott hazának „vaskenyeret” termeljenek.

A Blanka-bánya tulajdonosai új módszerrel dolgoznak. A többiek is példát vehetnek tőle! Csak úgy ontják a kaszát, kapát, ekevasat, keréktalpat, a békés munka eszközeit. A nemes munka verejtékén ott ragyog Istennek áldása. S az Adorjánház is új lakókkal népesül be. A fiú szakasztott olyan, mint Manassé; a leány egészen Blanka. Most hát a boldogság örömhöhara csordultig tele van. De a sorsot nem azért hívják Vajdár Benjáminnak, hogy keserű ürömcseppet ne vegyítsen belé. Derék bányászainkat minden kiváltságuk ellenére besorozzák s elviszik katonának Lombardiába, hogy majd Solferikónál letegyék a vizsgát. Hogyan? Ezek a marcona fiúk, akik csak a végső esetben ragadják meg a gyilkoló szerszámot s akkor is csak a saját édes hazájuk védelmére! Csodával határos, hogy egy puskaövés nélkül mint foglalnak el, nagystíli rohammal, egy fontos pozíciót s tartják is, amíg a feneketlen zűrzavarban fogóságba nem kerülnek. Így kapnak helyet a magyar légióban. De lelkük a békés munka után vágyódik. Ezzel akarnak segíteni a haza sorsán. Ezt nem sokára el is érik. Viszontlátják szeretteiket. S az Anna koporsója mellett még egyszer és utoljára annak is megbocsátanak, aki meghalni jött haza.

Így ír a költő, akinél az „álmok valóságokká válnak s a valóságok álmokká.” Elmondhatjuk róla, amit Mikszáth mond az „Aranyember”-ről — „olyan, mint egy szép hajnali álm”. Vagy a magunk érzése és gondolata szerint — olyan, mint egy ábránd az alkony bíborában. Mostanában harmadizben olvastam el s még így is, érett észszel, józanon nem tudtam elkerülni, hogy egy-egy megvesztegetően szép jelenetnél el ne borítsa szememet a feltörekvő könnyek árja. Én hálás vagyok Jókai megdicsőült szellemének, hogy engemet újból megrikatott. Ennél nagyobb elismerés

nem érheti az író, mintha egy emberöltő múltán is vele és az ő hőseivel együtt érzünk, együtt gondolkozunk, együtt reménykedünk és diadal-maskodunk. S hálával ismerjük el, hogy sorsunk felett két hatalom örökös. Mind a kettőnek a neve: „szeretet”. Az egyik az égben, a másik a szívben.

Van hát Isten Mindnyájunk fölött „Egy az Isten”.

Az amerikai bizottság jelentése a Nemzetek Szövetsége előtt.*)

A bukaresti sajtó a magyar própaganda művének tekinti a jelentés közzétételét.

(Az Ellenzék tudósítójától.) Ö. éve már annak, hogy Metcalf és Snow unitárius lelkész vezetése alatt amerikai bizottság járta végig Erdélyt. Utjuk célja a protestáns egyházak helyzetének megállapítása volt az új impérium alatt. Tapasztalataikról terjedelmes jelentést készítettek, melyet már évek óta ismer minden érdeklődő, tehát ennek az országnak kormánya is. Ezt a jelentést úgy látszik figyelmeztetésnek szánták s azt remélték, hogy annak nyomán változás fog beállani erdélyi hit-sorsosaik kezelésében. Az újabb látogatások alkalmával azonban valószínűleg az ellenkezőt állapították meg: erre vall legalább a protestáns világszövetség elhatározása, mellyel a kérdéses jelentést most öt évi várakozás után a Nemzetek Szövetsége elé terjesztette orvoslás céljából.

Ezzel a lépéssel egyidejűleg, amint arról a bukaresti Cuvántul híradásából értesülünk, a jelentést kétféle példányban kinyomatva elterjesztették az egész világon úgyhogy az a legtávolibb részekbe, még Ausztráliába és Új-Zeelandba is eljutott. A hatás nem maradt el: az egész világ sajtója, elsősorban az amerikai és angol sajtó bőségesen foglalkozik a jelentés anyagával. Az első nagyobb cikket e kérdésről Drummond angol lelkész írta, melyet számos világlap teljes lejedelmében átvett, úgy, hogy a jelentés nyomán az angol-szász sajtóban valóságos sajtóhadjárat indult meg Románia mai kisebbségi politikája ellen.

Drummond említett cikkéből — ugyancsak a Cuvántul híradása nyomán — közöljük a következőket:

„Snow lelkész jelentése a lehető legpontosabb vizsgálaton alapszik, melyet három hónapos erdélyi tartózkodása alatt száznai is több, Románia különböző részeiben fekvő egyházközösségekben végzett.

Snownak és társainak bátor vállalkozása a

* Az „Ellenzék” 1924. dec. 23.-i számából.

párját ritkító részletek nagy tömegével állapítja meg azt a súlyos bűnt, mely e téren a román hatóságokat terheli.

A két ősi protestáns egyház, az unitárius és a református, a kiírás veszedelme előtt állanak.

E pillanatban a vallási helyzet egész Európában itt a legkomolyabb. Ha Erdély nem volna oly messze s ennek következtében jobban ismernék s ha saját gondjaink nem vennének annyira igénybe, úgy ez az ország visszhangzanék a világ minden sarkából érkező tiltakozásoktól. A váltás szabadságnak és az igazságos kormányzásnak egyetlen híve sem tűrhétné hogy ezt a helyzetet közönnyel nézzük. Világosságot kell deríteni a tényekre Snow megállapításai nem felületes utazó megfigyelései. Merem állítani, hogy a háboru utáni idők kevés megfigyelését irták több figyelemmel. Snow és kísérei csodálatunkat és legmelegebb elismerésünket érdemlik azért a bátorságért s a közjó iránt való nemes érdeklődésükért, mely nehéz és veszedelmes feladatuk elvégzésében lelkesítette őket. Joguk van azt követelni angliai és amerikai barátaiktól, hogy vállalkozásuk gyümölcsök nélkül ne maradjon.

Ez a hajmeresztő leírás hatástalan maradna, ha nem sikerülne a közvéleményt felrázni, hogy segítségére siessen azoknak, kiknek a leírt üldözéseket és szenvedéseket el kell viselniök.

Természetes, hogy a bukaresti sajtó mindezt az u. n. magyar propaganda számlájára írja, melyet állítólag az erdélyi magyarság irányít és táplál. Pedig jobb és okosabb volna a kisebbségek sanyaru helyzetének megváltoztatását követelni; az elnyomatás és üldöztetést csak az nem látja, ki nem akarja, vagy aki maga csinálja. Miért volna tehát a valóság meglátásához a teljesen érdektelen, nemes szándéku amerikai lelkészeknek bármilyen propagandára szükségük, amikor kiküldötteik a kormány engedélyével hónapokat töltöttek itt? Ne felejtse el a román sajtó azt sem, hogy Amerika háboruban állott a magyar néppel és amerikai ütegek magyar vért ontottak. Jóakaratu elfogultságra tehát sokkal inkább Romániával szemben lehet szó, amelynek Amerika szövetségese volt.

Jó szolgálatot tehát akkor tesznek népüknek és országuknak, ha felvilágosítják a közvéleményt arról a romboló, alig jóvátehető hatásról, melyet az egymást követő kormányok kisebbségi politikája az egész világon kelt.

Az Unitárius Gyűjtőbizottság kérése.

A belügyi kormány által a budapesti Unitárius Egyházközség javára engedélyezett országos gyűjtés 1924. évi december 31-ével lejárt és önzetlen gyűjtőink nagy része a gyűjtőiveket és a kedves adományokkt már be is szolgáltatta. A gyűjtőbizottság a belügyi kormánnyal szemben szigorú elszámolásra lévén kötelezve, még az üresen maradt gyűjtőivekről is számoladni tartozik.

Felkérjük ezekre való tekintettel nagybecsült gyűjtőinket, hogy a még kezükön levő gyűjtőiveket mielőbb beküldeni sziveskedjenek, hogy az elszámolást megtehessek.

Az elszámolást nyilvánosan közölni fogjuk és felkérjük az összes érdeklődőket, hogy a netalán észlelt hibákat, tévedéseket tudomásunkra hozni sziveskedjenek. A bizottság ez alkalommal is hálás köszönetét fejezi ki lelkes gyűjtőinknek teljesen önzetlen és minden anyagi érdek nélküli fáradozásaikért, aminek legszebb jutalma az a szép eredmény, amelyet a mai nehéz gazdasági viszonyok között is elérték.

Azok, akik az Egyházi Fentartási Alapra egy, vagy más okból az országos gyűjtés alkalmával nem adakozhattak, alkalmi adományukat bármikor beküldhetik a lelkészi hivatalba. (V., Koháry-utca 4 szám).

HIREK.

Százéves jubileumát ünnepli Bostonban 1925. május 10—17 napjain az Amerikai Unitárius Társulat, amelynek kiküldött képviselői, a mi igaz barátaink, időről-időről meglátogatták gyülekezeteinket itt és Erdély bércei között. Minden egyes alkalommal szorosabbra fűződött a szent egység, amely hitvallásunknak mozdíthatatlan sarkköve. Eljöttek hozzánk utóbb azért is, hogy a reánk szakadt nagy nemzeti szerencsétlenségben megvigasztaljanak s enyhítsék a nyomort, amely az egyházak és iskolák s velük együtt papjaink és tanítóink s az egyes hívek helyzetét elviselhetetlenné tette. Nekik, az ő megértő lelküknek köszönhetjük a Budapesten létesített Misszió-Házat is, amely az egyháztársadalmi mozgalmak központja lesz, mihelyt az épületben megfelelő számú lakás felszabadul. A gondviselés úgy akarta, hogy a Brit és külföldi Unitárius Társulat, melynek székhelye Londonban van, szintén az idén tartsa meg száz éves fennállásának ünnepét. Ez a jubileum Pünkösd hetében lesz: 1925. június 1—8. Illó, hogy a magyarországi és erdélyi unitáriusok is velük együtt ürvendezzenek s legalább egy egy képviselőt küldjenek ki a nagy ünnepre, mely a százesztendő munká gyümölcseiért óhajtat hálát adni a mindenható Istennek. Az eddigiek szerint Erdélyt dr. Boross György egyházi főjegyző, Magyarországot pedig Józán Miklós püspöki vikárius fogja képviselni. Márciusban már mind a ketten útrakelnek, hogy még a jubileum előtt egy hethetes predikáló körúton meglátogassák a fon-

tosabb gyülekezeteket. A nemrégiben alakult Cleveland-környéki magyar unitárius gyülekezet híveit is fölkeresik, hogy az „ó-kontri“-ból testvéri szíves üdvözlőtünket tolmácsolják kivándorolt székely testvéreinknek. Kiküldött képviselőink június táján fognak — Isten kegyelméből — hazatérni.

Hogyan kell támogatni az „Unitárius Értesítőt“? Olvasóink közül többen panaszkodnak amiatt, hogy az „Unitárius Értesítő“ f. évi díját 30.000 koronára emeltük a múlt évi 20.000-rel szemben. Eltekintve attól, hogy ennyi pénzért 12 drb. lapot nem kaphat sehol az ember, eltekintve attól, hogy unitárius egyházunknak s önmagunknak teszünk szolgálatot a lap fentartásával, álljon itt mutatónak két példa, két nem is unitárius testvérünk példája arra nézve, hogy hogyan kell az Unitárius Értesítőt támogatni: I. Pek Emil ágost. nyug. gyalogsági százados a fennségi előfizetési díjon felül „örömmel“ adományoz 100 000 K-t lapunknak. II. Itt a levél szöveg szerint.

Balassagyarmat, 1925. január 24.

Tekintetes Kiadóhivatal!

Olvastam kedves kis lapunk ez évi első számában, hogy nagy anyagi gondokkal küzd s hogy kénytelen az előfizetési árát újból felemelni tíz ezer koronával. Ezt a hiányzó összeget sietek ide mellékelve a kiadóhivatalnak beküldeni, pedig csak 30 000 korona havi fizetésem van élelmezés nélkül, azt csak vasárnapokon meg ünnepeken kapok. Fűtésem, világításom, szobám van, de a havi fizetésemből kell fedeznem a betegsegélyező pénztári járulékokat, a borbélyt, a mosónét, a dohányt, gyufát, szappant és más egyéb aprólékosságokat és minden vasárnap egy „Magyarság“ című napilap árát. És mégis örömmel sietek a lapunk megmentésére.

Kiváló tisztelettel;

Jeney Szabó Árpád

veterán kéményseprőlegény

Balassagyarmat, Mikszáth Kálmán-u. 20. sz.

Ne vegyék rossz néven olvasóink ezt a két közlést. Ennyivel tartozunk lapunknak és a két áldozatkész léleknek. Nem is szól ez mindenkinek. Csak azoknak, akik sokalják egy évre a 30.000 koronát. Mi — szerkesztőség és kiadóhivatal — nem sajnáljuk a vele járó fáradságot. Nem is fogadnánk el érte fizetést. És szól az a két példa azoknak, akik még a tavalyi előfizetési díjjal is hátralékban vannak.

Böjti Esték. Mult évi decemberi számunkban már hírt adtunk róla s most ismét felhívjuk híveink figyelmét arra, hogy a böjti időszakban március 1-től április 5-ig (összesen 6 vasárnap) minden vasárnap délután 5 órakor Istentiszteletet tart templomunkban dr. Csiki Gábor missziói lelkész. Hideg időjárás esetén a templomot fűtjük.

Jelen számunk főcikkére, amelynek címe: Jókai és az „Egy az Isten“, felhívjuk híveink figyelmét. Ezt a felolvasást Pápán jan. 17-én tartotta az „Úri Kaszinó“-ban Józán vikárius úr.

Dr. Rev. Drummond londoni hitrokonunk újra meglátogat bennünket. Március közepén érkezik ide és debreceni filiánkat fogja meglátogatni. Ott a Székely Társaság készíti elő az ünnepélyes fogadtatást. A városházán március 15-én ünnepély keretében dr. Drummondafia fog előadást tartani a keresztény egyházak együttes munkájáról a világbéke érdekében. Magyarországi útján vendégünket dr. Csiki Gábor missziói lelkész kíséri.

Kebli Tanács ülést tart márc. 1-én, vasárnap délután 5 órakor a lelkészi irodán. Ezt megelőzőleg február 27-én, pénteken d. u. 5 órakor a Gazdasági Bizottság; február 28-án szombaton d. u. 5 órakor pedig a Hitéleti és Nevelésügyi Bizottság tart gyűlést. Ezen a Kebli Tanács ülésen vesz búcsút a presbiterium Amerikába induló főpapjától, Józán Miklós püspöki vikáriustól.

A konfirmációra előkészítő tanítás március 1-én, vasárnap délután 3 órakor kezdődik és minden vasárnap 3—4-ig tart. A konfirmációi ünnepély és első úrvacsoraosztás áldozó csütörtökön (május 21-én) d. e. 11 órakor lesz. Ezt megelőzőleg május 20-án (szerdán) d. u. 3 órakor általános kikérdezés. Felhívjuk a szülőket, hogy a megfelelő korban (14, 15 év) levő gyermekeiket küldjék el március első vasárnapján délután jelentkezésre.

A Missziói Ház céljára küldendő minden adományt kérjük dr. Csiki Gábor Budapest, IX., Rákos-u. 3. címre küldeni.

Miskolcon dr. Csiki missziói lelkészünk jan. 25-én tartott Istentiszteletet, melyre bár igen hideg idő járta, igen szép számmal gyűltek össze híveink vidékről is.

Nőszövetségi gyűlés és bibliamagyarázat minden hó második csütörtökjén a lelkészi hivatalban.

Ifjúsági Istentisztelet március 29-én (vasárnap) d. u. 4 órakor.

Tea-délután. Március 8-án, vasárnap délután 5 órakor a nőszövetség újra tea-délutánt rendez egyetemi ifjúságunknak a Vizcsepp Társaság (IX., Ferenc-körút 29.) helyiségében.

Helyreigazítás. Mult havi számunkból sajnálatos tévedés folytán kimaradt az, hogy a „Magyar jövő“ címen közölt felolvasást Józán Miklós vikárius úr 1925. január 6-án Veszprémben tartotta egy ottani előkelő társadalmi estélyen. Sajtóhiba is csúszott be a felolvasás szövegébe: „Egy epizód elszántságával“ helyett „egy apostol elszántságával“ olvasandó.

Családi találkozó a II. ker., Pálffy-tér 4. sz. vendéglőben márc. 6-án (péntek) este fél 8 órakor.

Butorozott szobát keres egy bírósági titkár hitrokonunk, lehetőleg az Alkotmány-utca, vagy az Andrassy-ut környékén. A szoba külön bejárattal, izlésesen butorozott legyen, fürdőszoba használattal. Ajánlatok az Unitárius Értesítő kiadóhivatalába, V., Koháry-u. 4. II. em. küldendők.

Id. Kiss Jakab nyug. kövendi énekvezér munkáséletének 79 évében Székelyderzsben elhunyt. Temetése a múlt év december 28-án volt. Mintegy 60 évig viselt énekvezéri tisztelet, miközben 30 évig tanító volt Legyen csendes nyugalma.

Molnár Jenő Antal dr. A legnagyobb öröm, ami szülőket érhet az, hogy gyermekük diplomát szerez. Ez az öröm érte a mi kedves afia, dr. Molnár Jenő ügyvéd családját is. Sok szépet ígérő reménységét: fiát, Molnár Jenő Antalt — aki akadémiát végzett, zongoraművész, okleveles zeneszerző és a Zeneakadémia zeneszerzési művészképzőjének növendéke — a budapesti Pázmány Péter Tudományos Egyetemen 1925. febr. 21-én avatják az államtudományok tudorává. Együtt örülünk a boldog szülőkkel s az ifjú doktornak továbbra is sok sikert kívánunk.

Felelős kiadó: **BIRÓ LAJOS**

Hirdetéseket lapunk részére felvesz a kiadóhivatal Budapest, V. Koháry-u. 4 szám.

Két-, három- és négynyüstös
székely házi szöttes
asztalkendők, törülközők, konyharuhák
stb. megrendelhetők:

Deák Miklós

hitrokonunknál

Lakása: II. KER., TÖLGYFA-UTCA 14.

A Népies Irodalmi Társaság

erdélyi vonatkozású néprajzi, irodalmi és történelmi kiadványai megrendelhetők:

Budapest, VI., Vilmos császár-ut 55. sz.

IFJ. INCZEFFY DÉNES

O. F. B. által engedélyezett

ingatlanforgalmi irodája

Budapest, Vilmos Császár-ut 60. I. em 2

TELEFON: 202-41.

Földbirtokok, birtokbérletek, házak, malmok és mindenféle ingatlanok adás-vétele, üzlet-, lakóközvetítés, pénzkölcsön, társulások, hitelezések lebonyolítása. Híradási vállalat.

Budapest, V., Kálmán-u. 21. Telefon: 5-34.

Kádákat

Puttonyokat
Boredényeket
Mezőgazdasági
szerszámokat
Tragacsokat
Kocsirészeket

készítünk

BIRTALAN LAJOS

kárpitos és diszítő

BUDAPEST, VII., AKÁCZFA-UTCA 58.

Elvállal angol bőr-, szalon- és függönydiszítéseket továbbá szabadon álló ottoman ebédlő-diványok, rugganyos ágybetétek, matracok, ablakrolók készítését és autók párnázását a legjutányosabb áron. Vidékiek soronkívül pontosan kiszolgáltatnak. Szőnyegek, függönyök megóvását és molytalanítását vállalom.

Prém János szabómester

hitrokonoknak a napi árnál olcsóbban vállal bármiféle ruhavarrást, fordítást, tisztítást stb.

Lakása: Budapest, VIII., Vig-utca 33. sz.

BERDE LAJOS

cipészüzlete

Budapest, II. Batthyány-utca 48. szám.

Férfi- és női cipőt mérték után készíték. Javítást is vállalom. Mérsékelt árak. Hó és sárcipők szakszerű javítását vállalom.

„STUDIUM“

KÖNYVESBOLT

Budapest, IV., Múzeum-körút 21. szám.

Telefon: Nagyrészt erdélyiekből Telefont
186-87. alakult új vállalat 186-87

Szakkönyvek, szépirodalmi, egyházi és egyetem-
tankönyvek raktára. Beszerez és szállít minden-
kapható külföldi és belföldi könyvet és folyóiratot.
Vidéki megrendeléseket gyorsan és gondosan elintéző